

Djelovodni broj: 05-19/23-12

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE

NACIONALNI PREVENTIVNI MEHANIZAM

**Po Opcionom protokolu uz Konvenciju UN protiv torture
i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka**

IZVJEŠTAJ O OBILASKU

Odjeljenja bezbjednosti (Ob) Kolašin

Uprave policije Crne Gore

Podgorica, septembar, 2023. godine

Podaci o obilasku

Vrsta obilaska:	Redovni obilazak;
Svrha obilaska:	Ocjena stanja i ispunjenosti ranijih preporuka Zaštitnika ¹ , prevencija torture;
Vrijeme obilaska:	31.08.2023. godine;
Najava obilaska:	Obilazak nije najavljen;
Tim za obilazak:	Danijela Brajković, savjetnica Zaštitnika; Mensur Bošnjak, savjetnik Zaštitnika.

Tok obilaska

Faza I – razgovor sa komandrom Stanice policije Odjeljenja bezbjednosti Kolašin

Tim NPM-a je obavio uvodni razgovor sa Dejanom Rakočevićem, komandrom Stanice policije kojem su predstavljene planirane aktivnosti tokom obilaska, u skladu sa metodologijom rada NPM-a.

Tim je planirane aktivnosti obavio bez poteškoća.

Faza II – obilazak Odjeljenja bezbjednosti

Obavljen je obilazak prostorija za zadržavanje i dežurne službe.

Faza III – razgovor sa zadržanim licima i licima lišenim slobode

Tokom monitoringa NPM-a u OB Kolašin zatečeno je jedno lice muškog pola.

Faza IV – razgovor sa zaposlenima

Tokom obilaska tim NPM-a je obavio razgovor sa Vukićević Slađanom i Todorović Darkom, službenicima u Dežurnoj službi, kao i sa Mladenom Boškovićem, inspektorom u Sektoru kriminalističke policije.

Faza V – uvid u dokumentaciju

Izvršen je uvid u dokumentaciju: registre lica lišenih slobode, zadržanih lica, evidencije o obavještavanju člana porodice ili drugog lica o lišenju slobode ili zadržavanju, zapisnike o obavještenju prikupljenom od građana, pozive koji se uručuju, evidenciju ulaska lica po pozivu, evidenciju ulaska građana – stranaka za 2023. godinu.

¹ Svi izrazi koji se u ovom Izvještaju koriste u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu;

Faza VI – završni razgovor sa komandrom Stanice policije

U završnom razgovoru sa komandrom iznešena su opšta zapažanja o obilasku.

Nakon obilaska tim NPM-a je ukazao na važnost apsolutne zabrane bilo kakve vrste kažnjavanja ili odmazde prema licima lišenim slobode. Takođe, ni službena lica ne smiju trpjeti bilo kakav vid sankcionisanja, zbog razgovora sa timom NPM-a, razmjene informacija, utisaka, stavova, zapažanja ili mišljenja.

Uvod

Zaštitnik, u skladu sa Ustavom Crne Gore² i Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore³, vrši poslove Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) u cilju prevencije mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja lica lišenih slobode, a u skladu sa Zakonom o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka⁴.

NPM preduzima mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, sprovođenjem redovnih i kontrolnih obilazaka mjesta u kojima se nalaze ili se mogu naći lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, odlukom suda ili drugog državnog organa.

Članovi tima NPM-a imaju pravo:

- da bez prethodne najave obilaze organe, ustanove i organizacije i pregledaju prostorije u kojima se nalaze ili bi se mogla nalaziti lica lišena slobode;
- na pristup podacima o: organima, ustanovama i organizacijama u kojima se nalaze lica lišena slobode, broju lica lišenih slobode u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze i o postupanju sa licima lišenim slobode;
- da bez prisustva službenog lica razgovaraju sa licima lišenim slobode i drugim licima koja mogu da daju odgovarajuće informacije u vezi sa sumnjom da se krše ljudska prava u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze.

² Član 81 Ustava Crne Gore;

³ Zakon o Zaštitniku ("Službeni list Crne Gore", br. 042/11 od 15.08.2011, 032/14 od 30.07.2014, 021/17 od 31.03.2017);

⁴ "Službeni list Crne Gore – međunarodni ugovori", br 9/2008;

Razgovor sa zadržanim licem

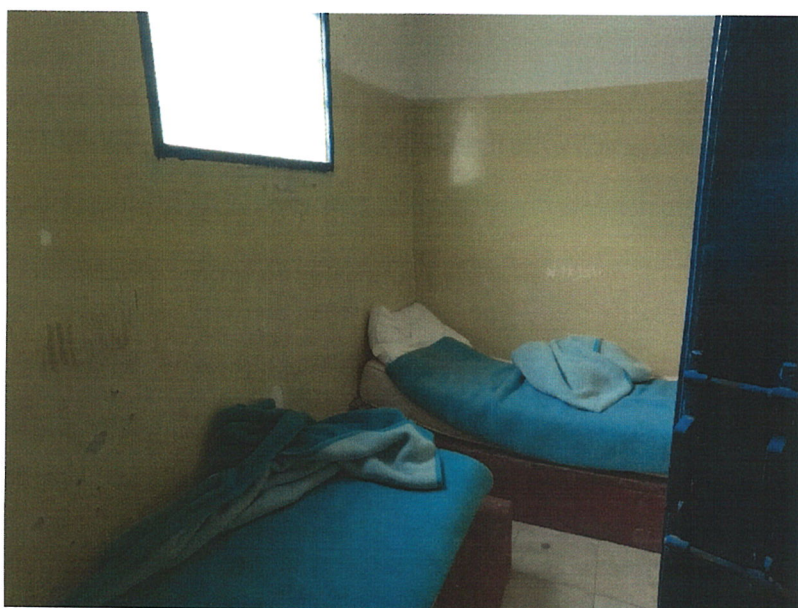
Tim NPM-a je u OB Kolašin zatekao jedno lice, muškog pola. Lišenje slobode ovog lica obavili su službenici OB Kolašin, dok se nalazio na radnom mjestu. Sa njim je, obavljen razgovor povjerljivo, bez prisustva policijskih službenika.

Lice nije imalo primjedbi na postupanje policijskih službenika. Naveo je da ranije nije imao iskustva sa lišavanjem slobode, kao i da je od strane policijskih službenika bio upoznat sa pravima.

Materijalni uslovi u prostorijama za zadržavanje

Tokom prethodnih obilazaka ukazivano je važnost poštovanja standarda koje preporučuje CPT.⁵ Takođe, tokom prethodnih obilazaka ukazivano je na važnost da opremljenost prostorija bude u skladu sa domaćim Pravilnikom.

Fotografija br. 1 – prostorije i mobilijar u njima.

Osvjetljenje, ventilacija i grijanje u prostorijama za zadržavanje

U prostorijama za zadržavanje je obezbijeđena prirodna svjetlost i vještačko osvjetljenje.

Sistem za ventilaciju i grijanje je pravilno funkcionisao.

⁵ Evropski sud za ljudska prava usvojio je kao mjerodavne dimenzije za boravak jednog lica – veličine 7 metara kvadratnih sa dva ili više metara od zida do zida i 2, 5 metara od poda do plafona.

Higijena i sanitarni čvor

Sanitarnom čvoru bila bi potrebna rekonstrukcija, s obzirom da osvjetljenje nije radilo i da je to kontinuirani problem. Takođe, sanitarije su stare i dotrajale, zidovi su prljavi i primjetna je vlaga.

Fotografija br. 2 – sanitarni čvor koji koriste lica lišena slobode

Pristup vodi za piće

U prostorijama za zadržavanje postoje česme za vodu sa metalnim umivaonikom, koju aktivira službenik po pozivu zadržanog lica. Metalni umivaonik je dotrajao sa primjetnom rđom, te bi i u ovom dijelu trebalo poraditi na njegovoj zamjeni.

Fotografija br. 3 – metalni umivaonik koji je dotrajao i zarđao

Komunikacija zadržanih i službenih lica

Komunikacija se ostvaruje putem interfona. U vrijeme obilaska, interfon je funkcionisao.

Uvid u dokumentaciju

Metodom slučajnog uzorka izvršen je uvid u dio dokumentacije.

a) Zapisnik o obezbjeđenju lica lišenoj slobode/zadržanoj lica (LLS/ZL)

Uvidom u dokumentaciju uočeno je da je Informativni list sa potpisom sastavio dio dokumentacije. Takođe, tim je ukazao da i službenici trebalo da koriste novu formu ovog dokumenta u čijem sadržaju se nalaze prava koja lica lišena/zadržana mogu ostvariti, kao i kontakt telefone kome se ta lica mogu obratiti u slučaju kršenja njihovih prava. U Predmetima koje smo pregledali nalazila se stara forma, koja sadrži manje podataka.

b) Pravo na branioca

Prema riječima policijskih službenika, zadržano lice se obavezno obavještava o tome da ima pravo na branioca.

U situacijama kada lica koja, nakon uzimanja obavještenja u svojstvu građanina, po nalogu nadležnog tužioca budu lica lišena slobode, obavještavaju se usmeno o svojim pravima što se konstatuje u službenoj zabilješci o lišenju slobode. Ovu službenu zabilješku potpisuje postupajući policijski službenik i u takvoj situaciji ne postoji formalni dokaz da je lice upoznato sa svojim pravima, što bi se konstatovalo potpisom tog lica.

Zaštitnik kao NPM ukazuje da može postojati sumnja da je lice uopšte i bilo upoznato sa svojim pravima u prvim momentima lišenja slobode, što predstavlja važnu procesnu garanciju koja se odnosi na poštovanje prava tog lica.

Uvidom u dosije lica lišenih slobode, utvrđeno je da ne postoji sačinjen zapisnik o tome da je lice upoznato sa svojim pravima, na kojem bi trebao postojati i potpis zadržanog lica i policijskog službenika koji ga je o pravima upoznao, kako to popisuje Pravilnik o načinu obavljanja policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova.⁶

⁶ „Službeni list Crne Gore“, br. 021/14 i 066/15 od 26.11.2015. godine – član 180;

Zaštitnik podsjeća na član 5 Zakonika o krivičnom postupku, koji propisuje da lice lišeno slobode od strane nadležnog državnog organa mora biti odmah obaviješteno, na svom jeziku ili na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode i istovremeno upoznato da nije dužno ništa da izjavi, da ima pravo da uzme branioca koga sam izabere, da zahtijeva da se o lišenju slobode obavijesti lice koje sam odredi, kao i diplomatsko konzularni predstavnik države čiji je državljanin, odnosno predstavnik odgovarajuće međunarodne organizacije ako se radi o licu bez državljanstva ili izbjeglici.

c) Pravo na zdravstvenu zaštitu

Ljekarski pregledi obavljaju se pri prijemu i tokom zadržavanja ukoliko lice to zatraži, kao i kada policijski službenici uoče da lice ima vidljivih povreda, druge zdravstvene tegobe, kada prima terapiju kao i nakon upotrebe sredstava prinude.

Zadržana lica se uglavnom vode na ljekarski pregled u Službu hitne medicinske pomoći što se evidentira u zapisnik.

d) Pravo na obrok

Licima koja su zadržana više od 12 časova, shodno Pravilniku o načinu obavljanja policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova⁷, obezbjeđuju se tri obroka dnevno. U Zapisniku ovaj podatak se bilježi u posebnom odjeljku, upisuje se vrijeme kad je obrok ponuđen kao i podatak ako je obrok odbijen.

Obroci za zadržana lica se obezbjeđuju na osnovu važećeg ugovora Ministarstva unutrašnjih poslova sa kompanijom koja se bavi prehrambenom djelatnošću.

e) Registri privedenih i zadržanih lica

Od 01.01.2023. godine do 31.08.2023. godine ukupno je bilo:

lišeno slobode - 82 lica, dok su zadržana bila tri lica.

Registri se vode uredno.

f) Upotreba sredstava prinude

Sredstva prinude od 01.01.2023. godine do vremena obilaska nisu korišćena.

⁷ „Službeni list Crne Gore“, br. 021/14 i 066/15 od 26.11.2015. godine;

U dijelu sačinjavanja službenih zabilješki, u prethodnom periodu, NPM je tokom monitoringa ukazao na neophodnost da događaj bude opisan iz ugla svakog policijskog službenika posebno, kako ne bi bili izostavljeni elementi koji mogu biti od značaja i kako bi svaki policijski službenik prenio svoj doživljaj situacije koja se desila.

Obilazak službenih prostorija u kojima se uzimaju obavještenja od građana

Tim je izvršio pregled nekoliko službenih prostorija – kancelarija, u kojima se uzima obavještenje u svojstvu građanina. Tokom obilaska, u ormarima, fiokama i na stolovima nijesu zatečeni nestandardni predmeti koji bi eventualno mogli poslužiti radi zastašivanja ili zloupotrebe prilikom uzimanja obavještenja od građanina ili lica lišenog slobode.

Pristup građana po pozivu

Prema riječima sagovornika iz Sektora kriminalističke policije, uglavnom se lica koja treba da daju obavještenja u svojstvu građanina pozivaju pismenim putem uručivanjem poziva, dok se u ostalim slučajevima lica pozivaju telefonskim putem, kako se to propisuje u čl. 74 Zakona o unutrašnjim poslovima.⁸ Takođe, dešava se da pozive uručuje uniformisani sastav policie.

Članom 198 Pravilnika o načinu obavljanja određenih policijskih poslova⁹ primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova propisano da se pozivanje lica vrši, po pravilu, dostavom pisanog poziva, te da kad se lice poziva neposredno, telefonom ili drugim sredstvima elektronske komunikacije policijski službenik o tome sačinjava službenu zabilješku.

Tim NPM-a je izvršio uvid u evidenciju u kojoj se bilži koja su lica pristupila po pozivu.

Tokom monitoringa i analize dokumentacije zapaženo da forma poziva koji šalju službenici kriminalističke policije građanima ne sadrži obavještenje o pravima tog lica, da nije naznačen razlog pozivanja, što bi po pravilu trebalo biti navedeno.

Daljom analizom dokumentacije zabilježeno je da se građanima uručuju pozivi sa naznakom da se jave "odmah", br.66/1-S od 13.08.2023., na šta je Zaštitnik u reaktivnom mandatu ukazao da nije u skladu sa Zakonom.

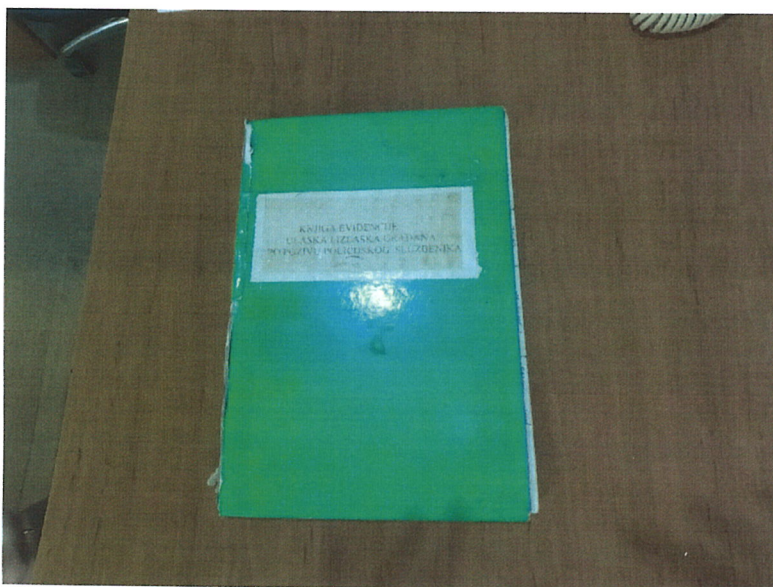
⁸ ("Službeni list Crne Gore", br. 070/21 od 25.06.2021, 123/21 od 26.11.2021, 003/23 od 10.01.2023);

⁹ ("Službeni list Crne Gore", br. 021/14 od 06.05.2014, 066/15 od 26.11.2015)

NPM je, nadležnima u OB Kolašin, istakao da se građaninu/ki se mora ostaviti razumno vrijeme u kojem bi se mogao samostalno odazvati, upoznati advokata sa uručenim pozivom i okolnostima zbog kojih se poziva, te da se u takvim situacijama građanin/ka ne smiju prinudno dovesti.

U pozivima je dato upozorenje na prinudno dovođenje shodno čl. 259, st. 1 ZKP-a¹⁰. U pozivima nije bilo naznačeno da građanin ima pravo da u prostorije policije dođe zajedno sa advokatom, iako je istim stavom to propisano, te ovako sročeni pozivi predstavljaju lošu praksu prilikom primjene instituta pozivanja građana na šta je Zaštitnik više puta upozoravao¹¹.

Fotografija br. 2 – u Ob Kolašin vodi se posebna Evidencija u kojoj se bilježi koja su lica pristupila po pozivu

Evidencija sadrži ime i prezime lica, vrstu lične isprave i broj, vrijeme ulaska, vrijeme izlaska, podatak kod koga se lice javlja i datum kada je pristupilo u OB Kolašin.

¹⁰ Službeni list Crne Gore", br. 057/09 od 18.08.2009, 049/10 od 13.08.2010, 047/14 od 07.11.2014, 002/15 od 16.01.2015, 035/15 od 07.07.2015, 058/15 od 09.10.2015, 028/18 od 27.04.2018, 116/20 od 04.12.2020, 145/21 od 31.12.20

¹¹ Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore podsjeća na preporuke date Upravi policije u Mišljenju broj 01-550/17-5 od 2.10.2018. godine, kao i Mišljenju broj 01-384,382,378,439,377,379,383,381,380/20-4 od 5.10.2020. godine, da se u budućem postupanju lišenju slobode nekog lica pristupa samo u slučaju postojanja Zakonom propisanih razloga i osnova, kao i da se građani pozivaju radi prikupljanja obavještenja u potpunosti u skladu sa Zakonom;

Zaštitnik ukazuje na standard Evropskog komiteta za prevenciju torture navodi da je važno da kada god se neko lice dovede ili pozove u policijsku ustanovu u cilju prikupljanja informacija o krivičnom djelu, njegovo/njeno prisustvo uvijek propisno evidentira. Posebno, u evidenciji treba navesti ko je doveden ili pozvan, od strane koga, po čijem nalogu, u koje vrijeme, iz kog razloga, u kom svojstvu (osumnjicheni, svjedok, itd.), kome je dotično lice predato i kada je dotično lice napustilo prostorije policije.¹²

Lica prema kojima se sprovodi policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja

Nakon obilaska, tim NPM-a je utvrdio da ne postoji posebna evidencija koja se odnosi na lica prema kojima je primijenjeno policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja, gdje bi se evidentirale svi podaci u vezi sa tim licima.

Zakonom o unutrašnjim poslovima, član 41, kao vrsta policijskog ovlašćenja, mjere i radnje je propisana, između ostalih, i radnja dovođenja. Dalje, članovima 77 i 78 istog Zakona je popisano u kojim slučajevima se ova radnja može primijeniti odnosno na koja lica se ova radnja ne može sprovesti.

Prema riječima službenika, radnju dovođenja primjenjuju često, a najviše u situacijama kada je prijavljeno porodično nasilje, šumske krađe itd. Kao i kod lišenja slobode, i u ovoj situaciji ne postoji formalni dokaz da je lice koje se dovodi upoznato sa svojim pravima, a što bi trebalo biti jer upravo to predstavlja najvažniju procesnu garanciju za dalje postupanje prema tom licu.

NPM je tokom monitoringa sugerisao da bez obzira u kojem status je lice koje se dovodi (svjedok, oštećeni, osumnjičeni...) isto mora biti upoznato sa svojim pravima, osim u situacijama koji su definisani sledećim stavom istog člana: "Ako postoji vjerovatnoća da će lice koje treba dovesti pružiti otpor, dovođenje se može izvršiti i bez prethodnog saopštavanja razloga."

Takođe, članom 78 Zakona je propisano da:

"Policijski službenik dužan je da lice koje dovodi, prije dovođenja, na njegovom jeziku ili na jeziku koji razumije, upozna sa razlozima dovođenja i pravima: da o dovođenju obavijesti člana porodice ili treće lice od povjerenja, a ako je to lice stranac i diplomatsko konzularnog predstavnika države čiji je državljanin, odnosno predstavnika odgovarajuće međunarodne organizacije ako se radi o

¹² CPT/Inf (2019) 2, str 22;

licu bez državljanstva ili migrantu; na advokata po sopstvenom izboru od momenta dovođenja i na zdravstveni pregled od strane doktora medicine po njegovom izboru”.

Saradnja sa timom Nacionalnog preventivnog mehanizma

Tim NPM-a obavio je planirane aktivnosti bez smetnji i planiranim tokom. Saradnja sa policijskim službenicima bila je adekvatna i zadovoljavajuća.

Zaključci i preporuke

Nakon monitoringa OB Kolašin, tim NPM-a je evidentirao da su materijalni uslovi nepromijenjeni. Objekat Ob Kolašin je inače stariji i poželjno bi bilo adaptirati kako prostorije za zadržavanje tako i prostorije službenika.

Podaci koji su od značaja za poštovanje prava lica koja se zadržavaju i faktičko stanje u aktuelnom momentu - npr. nuđenje obroka, hitno pružanje medicinske pomoći ili neki drugi izlazak iz prostorija, ažurno se evidentiraju u za to namijenjene formulare.

Zaštitnik kao NPM smatra da praksa u odnosu na pozivanje građana mora biti izmijenjena. Pozivi moraju biti ispisani u skladu sa Zakonom, tj. da sadrže obavještenje o pravima tog lica, da u njima bude naznačen razlog pozivanja. Takođe, pozivi sa naznakom da se jave "odmah" nisu u skladu sa Zakonom na šta je Zaštitnik u reaktivnom mandatu ukazao.

Evidencija koja se odnosi na lica prema kojima je primijenjeno policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja, gdje bi se evidentirale svi podaci u vezi sa tim licima, trebala bi biti uspostavljena i u ovom Ob-u.

Zaštitnik kao NPM podseća na ranije date preporuke:

- da se prostorije za zadržavanje upodobe sa CPT standardima;
- da se prostorije za zadržavanje opreme u skladu sa Pravilnikom;
- da se izvrši rekonstrukcija sanitarnog čvora koji koriste lica lišena slobode

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Odjeljenju bezbjednosti Kolašin:

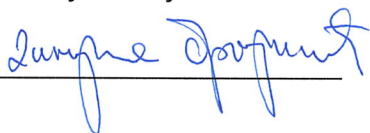
- da ažurira pozive koje upućuje građanima/kama na način da pozivima bude naznačen razlog pozivanja, da građani imaju pravo da u prostorije policije dođe zajedno sa advokatom u skladu sa članom 259 stav 1;

Upravi policije:

- Da donese standardnu operativnu proceduru ili instrukciju u vezi sa formalnim upoznavanjem sa pravima lica koja se dovode obezbjeđivši akt u pisanoj formi na kojem će stajati potpis lica koje se dovodi, da je upoznat sa pravima ili da je odbio da potpiše, odnosno da nije bilo moguće lice upoznati jer je pružalo otpor.

Savjetnici Zaštitnika za zaštitu od torture, bezbjednost i NPM

Danijela Brajković

Mensur Bošnjak

